Часть първа.

Въпросътъ за езика на прабългаритѣ.

Като пристѫпяме къмъ първата часть отъ своята задача, ние сме длъжни да забѣлѣжимъ прѣди всичко, че сме прослѣдили наистина въпроса още отъ неговитѣ начала, както той ни се прѣдставя отъ оскѫдницитѣ бѣлѣжки на първитѣ срѣдневѣкови латински, гръцки, арабски и арменски списатели, и че сме се старали да постигнемъ извѣстна пълнота, до колкото срѣдствата сѫ ни позволивали, (а тѣ биха били още по-скромни, ако не бѣхме имали случай да поработимъ и вънъ отъ България), но че не сме мислили и не мислимъ, да дадемъ съ труда си една пълна библиография на всички съчинения, гдѣто пѫтемъ или възъ основа на чужди авторитети се говори за прабългаритѣ, тѣхния произходъ и езикъ. За насъ въ случая не сѫ важни многобройнитѣ, кое вѣрни, кое извъртѣни повторки на извѣстни основни хипотези изъ разнитѣ учебници, пѫтописни или научни трудове, които не черпятъ отъ прямитѣ извори, а самитѣ тия хипотези, до колкото тѣ прѣдставятъ нѣкое било *съвсѣмъ*, било *отчасть* ново становище.[1])

Погледнато така на въпроса, не е трудно да се забѣлѣжатъ въ неговата еволуция нѣколко крупни дати, които означаватъ нѣколко послѣдователни, важни етапи и които ще послужатъ и намъ като удобни критерии при разпрѣдѣлението на цѣлия ни материалъ. Прѣдполагайки, че всѣкиму сѫ извѣстни тритѣ основни исторични хипотези за произхода на българитѣ: *славянска, финска* и *турско-татарска*, отъ които всички други сѫ комбинации, и нѣмайки, какво да добавимъ къмъ краткия но систематиченъ прѣгледъ на тия хипотези у *Дринова* (Погледъ врьхъ происхожданье-то на българскій народъ, 1869., p. 80. и сл.), ние се ограничаваме да прѣдставимъ *сѫщия въпросъ отъ чисто езиково гледище*

---

[1]) Отъ туй гледище ние оставяме на страна не само по-новата литература по географията и етнографията на България (Ami Boué, Grisebach, C. Robert, Desprez, Jukić, Blanqui, Lejean, Baker, Paton, Walker, Barth, Mackenzie и Irby, Kanitz, Hellwald, Kuhlow, Tozer, St. Clair и Brophy, Barkeley, Crousse, Laveley, Hugonnet и пр.), но и часть отъ историчната книжнина. Дору такава една доста добра систематизация на прабългарския въпросъ, каквато ни прѣдставя *Diefenbach* въ своя трудъ „*Völkerkunde Osteuropas*, insbesondere der Haemoshalbinsel und der unteren Donaugebiete", Darmst. 1880, m. II. V. d. p. 97.--122, нѣма голѣмо значение за нашитѣ цѣли. Още по-малка е цѣнностьта на много по-слабата компилация на *J. van den Gheyn*, Les populations danubiennes и пр.